

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

X. De Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

Magu dignum trahit ad se minus dignum. h. d.

Sanctificatum aurem oleum hoc loco accipimus, non modo quod ipsum totum consecratum est, sed etiam quod est consecrato admixtum a. Postquam hucusque de iis sacramentis, quae quoquo modo necessitatis sunt, tractatum habuimus, reliquum est, ut de iis loquamur, quae dignitatis sunt & voluntatis.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

TITVLVS VIII.

Quid sit ordo. h. d.

Voluntatis Sacramenta sunt (ut paulo ante exposuimus) Ordo sacer, & Matrimonium. Est autem ordo, nihil aliud quam signaculum quoddam Ecclesiae, per quod spiritualis potestas traditur ordinato, de cuius speciebus, differentiis, & gradibus satis videtur superiore libro dictum esse. Vnde solam nunc restat, ut ad matrimonii materiam orationem veramus.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

TITVLVS IX.

Quid sit matrimonium. h. d.

Matrimonium b est viri & mulieris conjunctio, individuam vitae consuetudinem continens, cum divini & humani juris communicatione.

Matrimonium praecedit alia Sacramenta, ratione loci in quo institutum est, temporis, amplitudinis & mysterii. h. d.

Et merito inter alia sacramenta matrimonium quoque annumerari meruit, cum ceteris loci, temporis, amplitudinis, & mysterii ratione etiam praecellat. Siquidem ab orbis primordio in paradiso a Deo ipso institutum est, ut esset omnibus etiam infidelibus commune, quod in aliis minime contingit. His illud quoque accidit, quod animorum consensus & corporum commixtio, quae in matrimonio intercedunt, primum quidem charitatem significat, quae consistit in spiritu inter Deum & iustam animam, vel Ecclesiam: alterum vero sacrosanctum conjugium designat, quod inter Christum & Ecclesiam per incarnationis mysterium est contractum.

Bona matrimonii sunt sacramentum, fides, proles, & fornicationis remedium. h. d.

Consequuntur & inde praeter sacramentum, & alia bona, ut puta d, fides, & proles, & quod humana infirmitas in ruinam turpitudinis prona, honestate excepta conjugii, minime laeditur. Initiatum autem matrimonium sponcione, consensu ratificatur, & copula consummatur: de quibus singulis distinctius discipiamus.

DE SPONSALIBVS.

TITVLVS X.

Quid sint sponsalia, & unde dicantur. h. d.

Sponsalia e sunt futurarum nuptiarum mentio, & repromissio: & dicta sunt a sponendo, quod per ea sibi invicem se futuros conjuges viri & mulieres spondent.

Sponsalia contrahuntur, verbis, literis, & consensu. h. d.

Contrahuntur autem sponsalia variis modis: ut puta, ore, verbis, literis, & consensu. Res contrahuntur per nudam subarrhationem, vel annuli iunctionem. Verbis, ut si inter virum & mulierem promissio super futuro matrimonio intercesserit, veluti altero alteri vice mutua dicente: Ego t te accipiam in meum maritum, & ego te in meam uxorem: live in hunc sensum verba similia protulerint.

a Gl. fin. c. quod in dubio. extr. de cons. Eccl. b In sum. 27. q. 2. s. sanct. c. illud extr. de presump. & c. de iur. extr. de bigam. d. c. v. m. 27. q. 2. e. C. nostrates. q. 5. gloss. 1. e. licet. extr. de trans. Episc. f. Cap. penult. extr. eod.

Literis, ut cum abientes inter se de futuris nuptiis per Epistolam paciscuntur: quod ipsum & per nuncium, vel procuratorem fieri poterit.

Procurator ad contrahendum matrimonium non potest substituere, nisi hoc habeat in mandatu. h. d.

Procurator a tamen ad hoc specialiter constitutus, ob magnum, quod ex facto tam actus posset periculum imminere, alium substituere non poterit, nisi hoc esse specialiter commissum fuerit.

Si duo impuberes, quorum prudentiam non supplet aetatem, & qui pubertate non sint proximi, vel etiam alter tantum sit impubes, per verba de presenti matrimonium contraxerint, talis contractus resolvitur in sponsalia de futuro: & ex eo inducitur iustitia publica honestatis. h. d.

Consensu b contrahuntur sponsalia: ut cum pubes & impubes, vel duo impuberes, non proximi pubertati, & in quibus aetatem prudentia non supplet, matrimonium per verba contraxerint de presenti. Licet enim verba in praesens matrimonium sonent, juristamen interpretatione in sponsalia de futuro resolvuntur. Quo casu dicta sponsalia, licet contrahentes matrimonium celebrare intenderent, conjugium, quod ab initio aetate impediendo, ut matrimonium non tenuit, per adventum pubertatis minime convalescit, nisi per carnis copulam subsequatur, vel alium modum contrahentes cum eisdem perseverantia voluntatis, ad pubertatis tempora pervenisse evidenter constiterit: per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebatur, publica honestatis iustitia censetur inducta.

In re denotanda potius effectum attendimus, quam modum. hoc dicit.

Et ideo hoc casu consensus contracta sponsalia dicimus: quia, si verba species, non sponsalia, sed ipsum matrimonium contractum videri poterit. Censuerunt autem iura eos, qui, cum non possent, conjugium de facto contraxerunt, voluisse etiam in casu quo possent, contrahere: ideoque saltem, ut sponsalia, valere conventionem.

Sponsalia contrahuntur tripliciter, pure, in diem, & sub conditione: & qui contraxerunt sponsalia pure, compellendi sunt etiam matrimonium contrahere, & consanguinei contrahentium non debent eorum ipsi contrahentibus contrahere. h. d.

Refus contrahuntur sponsalia, aut pure, aut adjecta die, aut sub conditione. Pure e, ut cum vir & mulier se invicem futuros conjuges pollicentur. Et hoc casu nullus consanguineorum aliquo pacto alterum ex contrahentibus matrimonio sibi copulare poterit: imò qui contraxerunt, ut se invicem recipiant, & mutua conjugali affectione pertractent, moneri, & nisi rationabilis causa obstitet, Ecclesiastica censura compelli poterunt.

Si per contrahentem sponsalia in diem, non stetit quo minus matrimonium contraheret intra terminum, cum alia postmodum matrimonium contrahere poterit. h. d.

Dies adicitur sponsalibus cum quis intra certum temporis spatium aliquam se ducturum in uxorem convenit: in qua specie, si per eum non steterit, quo minus intra praefixum terminum cum eadem matrimonia contraheret, liberè ad nuptias alterius transire poterit.

Sponsalia contracta sub conditione, evanescent conditione deficiente, nisi ab ea recessum fuerit. h. d.

Sub conditione celebrantur sponsalia, cum quis, si quid fieri vel contigerit, nuptias se contracturum pollicetur: veluti si dictum fuerit, Ego d te in uxorem accipiam, si centum milia dederis: aut, si pater meus consenserit, quibus conditionibus deficiente, ad matrimonium quis compelli non poterit, nisi consensus de praesenti, aut carnalis sit inter eos commixtio subsequuta, cum his casibus a conditionibus recessum videatur.

a Ca. si. de procur. in 6. b Ca. 1. 4. idem. de despons. impub. in 6. c Ca. 2. & c. ex literis. cl. secunda. extr. ex. tit. d C. de illis. & cap. per unum. extr. de conditio. appo.

Turpes conditiones adjectae sponsalibus vel matrimonio non vitiant, sed vitiantur: nisi sint contra substantiam & naturam conjugii. hoc dicit.

Hoc tamen de his conditionibus intelligere nos oportet, quae honestae sunt, & Canonicis institutis non contrariae: nam si turpes sint, aut impossibiles, ob favorem matrimonii debent pro non adjectis censeri: si tamen non solum turpes sint, sed etiam contra substantiam, vel naturam conjugii: puta, si alter dicat alteri a: Tecum contraho si generationem proles eritaveris, vel donec aliam honore vel facultatibus digniorem inveniam, aut si pro quaestu adulterandam te tradideris: matrimonialis contractus, quantumcumque sit favorabilis, omni carebit effectu.

Minores septennia non possunt sponsalia contrahere, & contracta lapsu temporis non convalescunt, nisi nova voluntas accesserit, aut nixus copulae inter venerit. h. d.

Non tamen omnibus, cujuscunque sint aetatis, licet sponsalia contrahere: nam inter minores septennio celebrata, nullius roboris efficaciam sortiuntur: ideoque si infantes, vel unus major septennio c, alter minor, sponsalia contraxerint ipsi, vel parentes pro eis, nisi per cohabitationem eorum mutua, sive alias verbo, vel facto eisdem in eadem voluntate factos majores perdurare liquido appareat, sponsalia hujusmodi, quae ab initio nulla erant, per lapsum dicti temporis minime convalescunt: & ideo cum sint nulla, ratione defectus consensus, publicae honestatis justitiam non inducunt. Si tamen cum ea, quam nondum septennem domum quis traduxerit, copulae nixus intercesserit, aliud statuendum erit.

Qui contraxerint sponsalia, debent compelli ad matrimonium, nisi aliquid tristescenteur. h. d.

Institutum igitur sponsalibus matrimonium fidei consensus ratificari debet. Quod si qui de contrahendo matrimonio fidem sibi dederunt a, se invicem admittente omnino noluerint: instar eorum, qui societatem interpositione fidei contrahunt, & postea eandem sibi remittunt, dissolutio tolerari poterit: cum coactiones difficiles soleant exitus frequenter habere.

Non sunt audiendi impuberes volentes dissolvere sponsalia, sed expectandum tempus pubertatis. h. d.

De illis, qui infra annos aptos matrimonio sponsalia contrahunt, quae poterit: & sane, sive uterque, sive alter reclamet, & antequam ad annos matrimonii aptos pervenerint, separari postulent, non sunt audiendi: si vero alteruter istorum ad pubertatis annos pervenerit, infra eosdem annos altero existente, cum sponsalia contraherentur, si is, qui minoris est aetatis, ad pubertatis annos perveniens reclamaverit, nec in alterum consentire voluerit, iudicio Ecclesiae separari poterunt.

Mulier viripotens contrahenti cum impubere, non potest resistere, sed impubes factus pubes potest. h. d.

Mulier quoque, quae nobiles annos attingens, ei qui nondum matrimonio erat aptus, nupsit, cum in eum semel consenserit, amplius dissentire non poterit, nisi ipse, cui nupsit, postquam ad legitimam aetatem pervenerit, in eam suam negaverit praestare consensum.

Contrahens sponsalia cum impubere coacta, non tenetur expectare impuberem. h. d.

Hoc tamen de his dicta intelliguntur, quae sponiae cum minoribus sponsalia contraxerint. Si quae enim non tam sponte sua, quam a parentibus coacta, cum impubere contraxerit, & domum traducta fuerit, licet aliquando ibi invita permanferit, si puerum usque ad annum decimumquartum minime expectan-

a C. si. extr. de conditi. appo. b C. accessit. extr. de despon. impub. c C. i. in prin. de despon. impub. in o. d C. 2. extr. eod. e C. i. de illis. extr. de despon. impuber. f C. de illis. s. mulier. g de despon. impuber.

dum duxerit, ei alium sibi virum accipiendi liberam concedenda facultas erit.

Sponsalia contracta a parentibus, non tenentur nisi filii assensu & ratificatione. h. d.

Non ab simile est a quod de sponsalibus, quae propter filios puberibus frequenter contrahuntur, dicitur: nam si quidem ipsi filii expresse consentiant vel tacite, ut si praesentes fuerint, nec contrahentes obligantur: & ex eis oriuntur publicae honestatis iustitiam idem etiam obtinent, si filii tempore sponsalium praesentes, & etiam ignorantibus eadem sponsalia, postea ratificaverunt, tacite vel expresse: alias ex sponsalibus contractis a parentibus pro filio, ut ipsi obligantur, nec publicae honestatis iustitiam oboriuntur.

Sponsalia dissolvuntur ipso jure, quando non habetur ratificatio contrahentium. h. d.

Dissolvuntur sponsalia, aut ipso jure, aut facto bonis. Ipso jure tunc dicuntur sponsalia dissolvi, cum nulla habita ratione voluntatis & conscientiae, ex certa superveniente causa distraherentur: ut contractu matrimonii, sacrorum ordinum susceptione, religionis ingressu, cognationis interveniu.

Matrimonium per verba de praesenti contractum, ubi sponsalia praecedentia, etiam juramento firmata: sed manum non tradidit per verba de praesenti, non irritatur etiam si verba de praesenti dicit.

Si quis igitur eam, quae tibi desponsata fuerat, per se sibi junxerit de praesenti, etiam si inter se ipsa sponsalia juramento firmata extiterint, dum tamen copula non intervenerit, nihilominus per se eandem matrimonium, etiam te invito, tolluntur: licet sibi frangentibus, salutaris sit injungenda poenitentia: quaequam, si prius per verba contraxisset de praesenti, non tamen maneret matrimonium, ut per se eandem, etiam secuta copula, tolli non possit. Nec enim irrogatione eadem interdum frangi jura sustinent, ita etiam si consensus aboleri permittunt.

Per susceptionem sacrorum ordinum, & ingressum monasterii dissolvuntur sponsalia.

Tem ex contrario, si quis sacris ordinibus factus insignitus, aut religionem fuerit ingressus, partem dissolvunt sponsalia. Consultus h tamen egerit, quae certam mulierem se ducturum in uxorem forte speraverit: postea que nulla subsequente carnali copula religionem ingrediatur.

Affinitas super veniens dirimit sponsalia de futuro. h. d.

Item si inter sponsum & sponsum affinitas supervenerit: puta, si sponsum e propinquum sponse cognovisse, aut manifestum sit, aut de hoc sit publice diffamatus, aut spiritualis inter eos cognatio intercesserit: dissolvuntur inter eos sponsalia, nec ad matrimonium perveniri poterit.

Pone quomodo factu hominis sponsalia dissolvuntur. h. d.

Facto hominis dissolvuntur sponsalia, vel contracto utriusque contrahentis consensu, vel cum legitima emergente causa, dissolutio alterius tantum voluntate permittitur: veluti, ex fornicatione a, absentia membrorum amissione, incurtabilis morbi interveniu.

Sponsalia dissolvuntur contrario consensu, nisi poena appositae sponsalibus appositae, aliquid operatur. h. d.

Si contrahentes igitur, vel sese invicem liberent, vel impubes contrahens adveniente pubertate, renuere nolit habere matrimonium, dissolvuntur sponsalia: si aliquid proderit, quod sub certa poena contracta fuerit.

a C. i. s. fin. ca. de despon. impub. in o. b C. ca. de corver. conjug. c C. 2. extr. de consanguinit. & affin. d C. q. i. can. Apostolus & can. omnes. 22. q. 2. de fornicatione. extr. de eo, qui cogn. consangu.

cum enim libera matrimonia esse debeat, poenarum inanis omnis est adfectio.

Ob fornicationem post sponsalia etiam juramento firmata commissam potest quis licite resistere: & id quod conjunctis disjungit, multo magis impedit conjungendos. h. d.

Nisi quoque tantum dissensu etiam jurati solvuntur interdum sponsalia: veluti b si quis aliquam se in uxorem ducturum juraverit, & ea postmodum fornicata fuerit. nam licet eidem fornicationem non possit opponere precedentem, ob subsequentem tamen poterit eandem in conjugem non ducere: quia illi juramento talis inest conditio, si illa contra regulam desponsationis non venerit: alioqui si post hujusmodi juramentum publica meretrix fieret, teneretur eam in uxorem ducere: quod est proflus absurdum. Nam si post contractum conjugium, vir propter fornicationem licite potest a sua cohabitatione recedere, longe fortius, ante conjugium celebratum sponsus sponsam poterit non admittere.

Carnalis & spiritualis fornicatio equiparantur. h. d. Item erit, si sponsus vel sponsa idololatrando, vel heresim sequendo in spirituales fornicationem incidit.

Si sponsus conserans se ad remotas regiones, sponsa possunt se ad aliorum nuptias conferre, recepta, si pejeraverint, poenitentia. h. d.

Ed e & si qui praestito juramento promittant aliquas se mulieres ducturos, posteaque illis non cognitis, procul recedentes, ad alias partes se transferant, liberum est mulieribus ad alia migrare vota: recepta tamen de praesentio, si forte juramentum praestiterint, poenitentia, si per eas steterit quo minus fuerit matrimonium consummatum.

Lepra, vel similibus morbis sponsalia dirimat, licet non dirimat matrimonium. h. d.

Item si sponsus, aut sponsa, leprosus fiat d, vel leprosa: paralyticus, vel paralytica: aut nasum vel oculos amittat: aut quid sibi turpis eveniat: ad consummandam maritalem copulam compelli non debent: licet jam contractum matrimonium superveniens lepra, vel alius morbus non dirimat.

DE NUPTIIS. TITVLVS XI.

Tantis subordinacionem praesentis Tituli ad precedentia & sequentia. h. d.

Expofimus hactenus, quid esset matrimonium; quave ratione inter sacramenta reponatur, admonentes illud initiari sponsalibus, consensu ratificari, & copula consummari. Sed cum proxime de sponsalibus, tanquam de principio tractatum habuerimus: reliquum nunc est, ut de consensu & copula, quibus substantia & perfectio matrimonii continetur, differamus, quid impediatur nuptias contrahi, vel contractas dirimat, cum ceteris quae tractatui adjacent, recensentes.

Nuptia consensu partium contrahuntur, nec sufficit consensus patrum. h. d.

Nuptias igitur, sive matrimonium inter se contrahunt, viri puberes & mulieres viri potentes, simul atque in se invicem consenserunt. Vbi enim non est utriusque consensus, non potest esse matrimonium: ideoque si ex altera parte pater puellae tantum consenserit, ex altera qui se cupit maritum fieri, nihil agitur: quanquam honeste faciant filii, si paterna voluntati minime reluctentur.

Tabernas astitimur non tam animi quam corporis habitus: & minores quatuordecim annis non possunt contrahere matrimonium, nisi pro bono paci, & ex necessitate. h. d.

a C. de m. s. cum itaq. ext. eod. tit. b quomodo modum ext. de iur. iurand. c C. de m. s. ext. eod. d C. i. & si ext. de conjugio l. profr.

Ed qui sint puberes, videamus: & quidam ex annis tantum pubertatem judicandam asserunt, eum esse puberem rati, qui quatuordecim annos impleverit: & viri potentem, quae duodecim, quamvis tardissime pubescant. Praevaluit tamen opinio existimantium ex habitu corporis pubertatem debere censer, atque eos qui generare possunt, etiam si minores annis sint, in proposito puberes reputari. Itaque, si malitia aetatem suppleat, etiam minores ea aetate conjungi possunt. Idem, si forte urgentissima necessitas interveniat: utpote quod pro bono pacis talium conjunctio sit toleranda.

Quantum ad Ecclesiam, verba sunt necessaria ad contrahendum matrimonium, ac muti & surds signis nuptias possunt contrahere. h. d.

Item b autem per solum legitimum viri & mulieris consensum matrimonium contrahatur, attamen quantum ad Ecclesiam, verba praesentem consensum exprimentia sunt necessaria, si contrahentes loqui poterunt. Muti vero & surdi, qui loqui non possunt & ex aure, si contrahere velint, & quod verbis ostendere nequeverint, signis declaraverint, proculdubio legitimas nuptias contrahent.

Tent quasdam verborum conceptiones aptas ad matrimonium contrahendum. h. d.

Verba autem ad hoc apta sunt: verbi gratia c, Ego te in meam uxorem accipio, & ego te accipio in meum maritum: vel, Promitto quod te ab hoc tempore pro conjuge tenebo, & tibi sicuti uxori meae fidem servabo: & contra, Promitto me te pro marito habituram, & tibi tanquam viro proprio fidem servaturam: vel similia consensum de praesenti exprimentia.

Verba prolata in contrahendo matrimonio sunt accipienda secundum communem intelligentiam. h. d.

Unde quaeritur, si alter conjugum ita loquutus fuerit d, ut quod propositum est, altera pars non intellexisse se asserat, quid agendum sit, si tali praeterea causa diffidit quaeratur: in qua specie, si matrimonium contractum iudicio & aetate sint idonei, si alter, quod alter proposuit, non intellexerit, statutum est, ad communem verbi intelligentiam esse recurendum, cogendique erunt ambo verba prolata in eum sensum accipere, quem solent recte intelligentibus generare.

Servi possunt etiam invito domino contrahere matrimonium, dum tamen dominus non fraudens debitis obsequiis. h. d.

Illud quoque explorati juris est, quod matrimonia inter se contrahunt, non solum liberi homines, verum etiam servi. Sicut enim neque liberi, neque servus ab aliis sacramentis Ecclesiae removendus, ita nec inter servos matrimonia prohiberi debent: ideoque, quanquam contradicentibus dominis, & invito contracta fuerint, nulla ratione propterea sunt dissolvenda. Servi tamen, qui contraxerint, proprios dominos debitis & consuetis obsequiis minime fraudare debent.

Si unus conjugum comperiat post contractum matrimonium servus conditum, potest dissolvere matrimonium, nisi post talis cognitionem fuerit renovatus consensus, vel sequatur copula. Eo liberi sunt ex libero ventre nati, nisi aliud inducat lex, & mos regionis. h. d.

Si quis tamen f, vel si qua inciens eum vel eam sumpsit in conjugem, quem vel quam postea servillus compertum sit esse conditionis, nec post diem verae cognitionis habitae se invicem cognoverint, aut aliter factis invicem in se consenserint, ita separari poterunt, ut utriusque libera cum aliis contrahendi facultas non de negetur. Liberi autem sunt, qui sunt ex libero ventre

a C. de m. s. extr. de despons. impub. b C. de m. s. extr. de despons. impub. c C. de m. s. extr. de despons. impub. d C. de m. s. extr. de despons. impub. e C. de m. s. extr. de despons. impub. f C. de m. s. extr. de despons. impub.